

Vägivalda vähendamise arengukava aastateks 2010–2014: 2011. aasta täitmise aruanne

Sissejuhatus

Vabariigi Valitsus kiitis „Vägivalda vähendamise arengukava aastateks 2010–2014“ (edaspidi *arengukava*) heaks 01.04.2010 korraldusega nr 117. Arengukava täitmist koordineerib justiitsministeerium, ent elluviimisel osalevad lisaks mitmed teised ametkonnad, kohalikud omavalitsused, MTÜ-d. Arengukava koosneb neljast eesmärgist ja käsitleb alaealiste vastu ja poolt toimepandud vägivalda, perevägivalda ja inimkaubandust.

Käesolev aruanne annab ülevaate arengukava täitmisest selle teisel rakendusaastal. Täpsemalt on tutvustatud tegevusi, mille lõpptähtaeg oli 2011. aastal; hilisema tähtajaga tegevustest on kirjeldatud neid, mille ettevalmistustega varem alustati.

1. Arengukava edukus uuringute ja statistika alusel

Arengukava hindamisel on aluseks uuringud, statistilised näitajad ja rahvusvahelised hinnangud.

Uuringud

Rahvusvahelise ROBERT projekti raames valmis 2011. aastal raport¹, mis käsitleb kokkuvõtlikult internetis toime pandud laste seksuaalse väärkohtlemise teemaliste uuringute tulemusi. Täpsemalt analüüsiti raportis internetis väärkohtlemise ohvriks sattumise riskitegureid, internetis lapsi seksuaalselt kuritarvitanud isikute käitumismustreid ning seniste uuringute kitsaskohti. Näiteks viitas analüüs vajadusele rohkem teada saada alaealiste omavahelisest seksuaalset väärkohtlemisest, kas ja kuidas mõjutab *on-line* seksuaalne väärkohtlemine kurjategija *off-line* seksuaalselt käitumist, millist mõju avaldab lapsele internetis seksuaalse väärkohtlemise ohvriks langemine jms.

2011. aastal avalikustati 2009. a kodanikuhariduse uuringu ICCS tulemused², kus ühe küsimusena vaadati muu hulgas ka õpilaste käitumist ja sotsiaalseid probleeme koolis. Uurimistulemused näitasid, et Eesti õpetajad hindavad õpilaste käitumist rahvusvahelisest keskmisest pisut madalamaks, kuid kooli sotsiaalne keskkond on üldjoontes nii õpetajate kui õpilaste silmis usaldusväärne. Siiski kümnendik õpilastest tundis ennast koolis tõrjutuna. Sotsiaalsete probleemidena määratleti uuringus alkoholi ja narkootikumide tarvitamist, kiusamist ja vägivalda, põhjuse puudumist, vandalismi, usulist ja rassilist sallimatust ning seksuaalset ahistamist. Eesti õpetajad peavad kõige suuremateks probleemideks põhjuse puudumist (51%) ja kiusamist (33%) ja vähem olulisemana vägivalda (10%) ja alkoholi tarvitamist (7%). Koolikiusamine on õpetajate arvates suurem probleem (34%) kui õpilaste arvates (14%); eestikeelsete koolide õpetajate hulgas on see omakorda probleemina üle kahe korra enam mainitud kui venekeelsetes koolides; kiusamist mainiti probleemina sagedamini maakoolides (40% õpetajate arvates), võrreldes linnakoolidega (31%).

Tervise Arengu Instituut viis 2011. aasta suvel läbi üle-eestilise alkohoolsete jookide testostlemise pilootuuringu³, mis näitas, et alkohoolsed joogid on alaealistele kättesaadavad ja poodides noorte käest alkohoolsete jookide ostmisel isikut tõendavat dokumenti sageli ei küsita

¹ Ainsaar, M., Lööf, L. (2011). Online behaviour related to child sexual abuse. Literature Report.

² Toots, A. (2011). Noorte kodanikukultuur kümme aastat hiljem. Eesti tulemused IEA Rahvusvahelises Kodanikuhariduse uuringus ICCS 2009. Riigiteaduste Instituut, Tallinn 2011.

³ Tael, M. (2011). Alkohoolsete jookide testostlemise pilootuuring. Tervise Arengu Instituut. Tallinn, 2011. Vt www.tai.ee/component/odev_prints2/download/178.

(seda tehti vähem kui kolmandikul kordadest). Uuring näitas, et 18-aastastelt⁴ testostlejatelt ei küsitud isikut tõendavat dokumenti 71% alkohoolsete jookide ostude korral, vanust ei küsitud 93% ostude korral, alkohoolset jooki ostes ei tekkinud silmsidet müüja ja ostleja vahel 26% ostude korral.

Sarnastele tulemustele suitsupaki ostmisel jõuti 2012. aasta alguses uuringufirma Faktum & Ariko tehtud uuringus, millest selgus, et kahel kolmandikul juhtudest ei küsitud ostu sooritanud 18aastaselt vanust tõendavat dokumenti. Keskmise suurusega poodides tehtud kassaostude puhul ei küsitud suitsu ostmisel dokumenti lausa 84%-l juhtudest. Kõige rohkem küsiti dokumenti alkoholi- ja tubakapoes.⁵

Justiitsministeeriumi ja Tarkade otsuste fondi toel viis Tartu Ülikool 2010.–2011. aastal läbi perevägivalla riske ja levikut kaardistava uuringu⁶. Selles leiti, et spetsialistide kokkupuude perevägivallaga on erinev, samuti nende teadlikkus, valmisolek ja suhtumine perevägivallaga tegelemisel. Juhtumitesse mittesekkumist põhjendavad praktikud puudulike seaduste, ressurside ja ajanappusega. Praktikute hinnangul võib nende tööd raskendada ka ähmane arusaamine perevägivallale viitavatest märkidest.

Justiitsministeeriumil valmis perevägivalla menetluspraktika analüüs⁷, milles uuriti, kui palju politseisse jõudnud perevägivalla juhtumitest menetlusi alustatakse, lõpetatakse ja kohtusse jõuab, milline on menetluskiirus ning karistuspraktika. Analüüs näitas, et politsei alustab menetluse valdava enamiku (93%) perevägivalla kriminaalasjade menetlemiseks. Teiste piirkondadega võrreldes on Põhja prefektuuris alustamata jäetud kriminaalasjade osakaal märksa suurem, mis viitab ebaühtlasele menetluspraktikale. Kohtu poolt mõisteti karistuseks kõige sagedamini tingimisi vangistus (53%), järgnesid vangistuse asendamine üldkasuliku tööga (20%), rahalised karistused (14%) ning reaalne vangistus (13%). Keskmine reaalse vangistuse pikkus oli 10 kuud, üldkasuliku töö maht oli keskmiselt 248 tundi ning rahalise karistuse keskmine summa 534 eurot. Perevägivallajuhtumi kohtueelne menetlus kestab keskmiselt 4 kuud, kohtumenetlus 1,5 kuud.

Mitme partneri koostöös (Euroopa Pagulasfond, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, IOM Eesti esindus, jt) valmis analüüs⁸, milles hinnati Eesti praegust süsteemi saatjata laste vastuvõtmisel ja varjupaigataotluste menetlemise praktikat ning tehti ettepanekuid olemasoleva süsteemi parandamiseks.

Statistika

2011. aastal registreeriti 233 laste vastu toimepandud seksuaalkuritegu, mis on võrreldes 2010. aastaga 14% rohkem. Ohvriuuringu andmetel on seksuaalkuritegude alaesindatus ülemaailmne probleem ja eriti puudutab see lastevastaseid seksuaalkuritegusid. Seetõttu ei tohiks seksuaalkuritegude arvu kasvu tõlgendada kui üksnes selliste tegude sagenemist, vaid see võib viidata ka ohvrite suuremale julgusele toimunust kõneleda ja teadlikkusele abisaamise võimalustest⁹.

Lastevastastest seksuaalkuritegudest moodustasid neljandiku lastepornoga ja samuti neljandiku lapsealise seksuaalse ahvatlemisega seotud juhtumid; ligi pooled kuriteod pandi toime nooremate kui 14aastaste suhtes. Seksuaalkuritegude struktuur on viimastel aastatel mõnevõrra

⁴ Selle põhjal, kui palju küsitakse dokumente 18aastastelt, näeb tõenäosust, kui palju küsitaks dokumente 16- või 17aastastelt.

⁵ Lakson, P. (29.02.2012). Uuring: alaealine saab sigaretipaki hõlpsasti kätte. Eesti Päevaleht.

<http://www.epl.ee/news/eesti/uuring-alaeline-saab-sigaretipaki-holpsasti-katte.d?id=63990291>

⁶ Linno, M., Soo, K., Strömpl, J. (2011). Perevägivalla levikut soodustavad riskid ja perevägivalla ulatus praktikute hinnangutes. Tartu Ülikool, Justiitsministeerium. Vt

<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=55587/Perev%E4givalla+riskid+ja+ulatus+praktikute+hinnangutes.pdf>.

⁷ Surva, L., Salla, J. (2011). Perevägivalla juhtumite menetluspraktika analüüs. Justiitsministeerium, kriminaalpoliitika osakond. Vt <http://www.just.ee/vagivald>.

⁸ IOM. (2012). Saatjata laste ja vanematest lahutatud varjupaigataotlejate vastuvõtt Eestis. Vt <http://www.sm.ee/tegevus/lapsed-ja-pere/lastekaitse-korraldus.html>.

⁹ Tamm, K. (2012). Seksuaalkuriteod. Kuritegevus Eestis 2011. Mitte avaldatud.

muutunud¹⁰. Võrreldes arengukava eelse perioodiga on vähenenud peagu kõigi enamlevinud seksuaalse enesemääramise vastaste seksuaalkuritegude arv, sealjuures alaealise vägistamisi oli 2011. aastal võrreldes 2009. aastaga 37% (-18) ja sugulise kire rahuldamist lapsealisesega 53% (-26) vähem. Samas on võrreldes 2009. aastaga kasvanud sugulise kire rahuldamine lapsealisesega kümne juhtumi võrra, lastepornoga seotud süütegude arv enam kui kaks korda ja lapsealise seksuaalse ahvatlemise süütegude arv ligi kolm korda. Sagenenud on seega ennekõike interneti ja e-vahendite abil toime pandud seksuaalkuriteod. 2011. aastal mõisteti süüdi 63 seksuaalkurjategijat, neist enamik laste vastu toimepandud seksuaalkuritegude eest.

2011. aastal tehti kindlaks 1610 isikut, kes kuriteo ajal olid 14–17 aastat vanad; võrreldes 2010. aastaga on alaealisi kurjategijaid 43 võrra ehk 2,6% vähem. 2011. aastal registreeriti politsei andmetel 1854 alaealiste kuritegu, mis on 4% rohkem kui 2010. aastal. Alaealiste kurjategijate suhtarv 10 000 14-17aastase alaealise kohta on aastaga veidi kasvanud. See näitab, et kuigi alaealiste kurjategijate arv pisut vähenes, siis alaealiste kuritegelik aktiivsus on aastaga veidi kasvanud.¹¹ Pooled alaealiste kuritegudest olid vargused ja muud varavastased kuriteod ning kolmandik vägivallakuriteod. Alaealiste vägivallatustest moodustasid enamiku (73%) kehalise väärkohtlemise kuriteod. Raskeid vägivallakuritegusid nagu tapmine, mõrv, raske tervisekahjustuse tekitamine, ähvardamine, piinamine, seksuaalkuriteod, röövimine ja väljapressimine panid alaealised toime harvem – 2011. aastal kokku veidi enam kui 130 korral. Registreeritud alaealiste kuritegudest vähenes aastaga kõige rohkem tähtsa isikliku dokumendi kuritarvitamine (-89) ja kelmused (-35) ning kasvas kehaline väärkohtlemine (+81) ja vargused (+55). Alaealiste väärtegudest ligi 40% moodustasid alkoholiseaduse ja ligi 30% tubakaseaduse ning veidi enam kui viiendiku liikluseaduse rikkumised.¹²

2011. aastal registreeriti 1939 vägivallakuritegu, mida võib seostada perevägivallaga. Neist suurema osa (1508) moodustasid kehalise väärkohtlemise juhtumid, mida on enam kui 200 juhtumit rohkem kui eelneval aastal. Registreeritud perevägivalla juhtumite arv on küll suurenenud, ent sellele on kaasa aidanud suurem tähelepanu perevägivallale nii politsei kui ka prokuratuuri poolt. Politsei praktika on suunatud sellele, et iga perevägivalla juhtumi puhul alustatakse kriminaalmenetlus, prokuratuuris aga läbivad menetluse lõpetamise määrused eraldi kontrolli, et välistada menetluste kergekäeline lõpetamine. Ohvriabi poole pöördunud perevägivalla ohvrite arv on samuti kasvanud, mis näitab et aasta-aastalt saab järjest suurem osa ohvritest professionaalset tuge. Tasapisi on hakanud muutuma suhtumine perevägivalda kui pere siseasja, mis annab ohvritele piisavalt julgust abi paluda. Samuti on sellele kaasa aidanud paranenud politseitöö, sest perevägivallajuhtumitele reageerivate patrullpolitseinike üheks ülesandeks ja kohustuseks on teavitada ohvrit talle kättesaadavatest abivõimalustest, sh ohvriabi ja varjupaigad.

2011. aastal registreeriti 143 inimkaubandusega seotud kuritegu, see on 9,5% vähem kui 2010. aastal ja 22% rohkem kui 2009. aastal. Inimkaubandusega seotud kuritegude puhul on enamasti tegu orjastamise, prostitutsiooni vahendamise, seadusliku aluseta vabaduse võtmise ja ebaseaduslikult välismaalaste üle piiri toimetamise juhtumitega. Orjastamise ja prostitutsioonile kaasaaitamise registreeritud kuritegude arv on jäänud varasemaga samale tasemele.

2011. aastal tuvastati 56 inimkaubanduse ohvrit, so peagu sama palju kui 2010. aastal (57). Veidi on tõusnud inimkaubanduse nõustamistelefoni kaudu abi saanud isikute arv: 2010. aastal 643, 2011. aastal 667; võib eeldada, et see on seotud järjepideva teavitustööga välismaale töölesuundujate seas. Alates 2011. aastast kogutakse ohvrite kohta täpsemaid andmeid ja 56 inimkaubanduse ohvri puhul tuvastati 71 inimkaubanduse episoodi, milles reaalne ära kasutamine toimus 64-l juhul ning seitsme episoodi puhul õnnestus ohvril enne lahkuda või põgeneda.

¹⁰ Vt allmärkus 9.

¹¹ Tamm, K. (2012). Alaealiste kuritegevus. Kuritegevus Eestis 2011. Mitte avaldatud.

¹² Vt allmärkus 11.

Valik statistilisi näitajaid

Tabel 1. Statistika

Statistiline näitaja	2009	2010	2011
Registreeritud tapmiste ja mõrvade arv	95	84	100
Registreeritud kehaliste väärkohtlemiste arv	4518	4320	4789
Registreeritud peretüliteated	2553*	2304	2021
Ohvriabitöötaja poole pöördunud perevägivalda ohvrite arv	1312*	1344	1762
Ohvriabitöötaja poole pöördunud perevägivalda ohvrite	33%*	34 %	38%
Alaealiste poolt toime pandud kuritegude arv	2042	1788	1854
Alaealiste kurjategijate arv	1845	1653	1610
Alaealiste kurjategijate osakaal 100 000 elaniku kohta	138	123	120
Kriminaalkorras karistada saanute osakaal kuni 17aastaste vanuserühmas	14,3%	NA	NA
Alaealiste kinnipeetavate (süüdimõistetute) arv	19	23	24
Alaealiste kinnipeetavate osakaal vanglapopulatsioonist	0,7%	0,9%	0,9%
Alaealiste kriminaalhooldusaluste arv	348	260	163
Alaealiste osakaal kriminaalhooldusalustest	4%	3%	2%
Erikooli lõpetanute poolt kuriteo toimepanemine kahe aasta	51%	41% ¹⁴	NA
Inimkaubandusega seotud kuritegude arv	116	158	143

* - 2008. a andmed

NA – andmed puuduvad

Tabel 2. Uuringud (ISRD¹⁵ ja ohvriuring)

Osakaal alaealistest, kes on toime pannud õigusrikkumise ISRD	12% (2006)	Uut uuringut (ISRD-3) pole läbi viidud; s.o plaanis 2013.
Osakaal alaealistest, kes on langenud röövimise ja	4% (2006)	
Osakaal alaealistest, kes on langenud koolivägivalda ohvriks	24% (2006)	
Paarisuhte vägivalda ohvriks langenute arv ohvriuringu põhjal	10% (2009)	Uut uuringut pole läbi viidud; alates 1995. a on üle-eestilisi ohvriuringuid tehtud iga nelja-viie aasta tagant.

Tabel 3. Menetlus

Menetlust puudutav näitaja	2009	2010	2011
Kohtueelse menetluse kestus kuudes alaealiste kuritegudes	3,7	2,7	2,3
Kohtueelse menetluse kestus kuudes alaealise kannatanuga kuritegudes	NA	5,4	5,7
Kohtumenetluse kestus kuudes alaealiste asjades	4,1	2,6	3,1
Alaealiste komisjoni suunatud noorte arv	3486	2727	2487

*- II poolaasta andmed

NA – andmed puuduvad

¹³ Rits, B. (2009). Alaealiste kuritegevuse ennetamise tulemuslikkus Eesti erikoolide näitel. Tartu Ülikool.

¹⁴ Riigikontroll. (2010). Alaealiste komisjonide ja erikoolide järelaudit. Riigikontrolli aruanne Riigikogule, 1.12.2010. Tallinn.

¹⁵ ISRD - the International Self Report Delinquency Study.

Rahvusvahelised hinnangud

ÜRO Majanduslike, Sotsiaalsete ja Kultuuriliste Õiguste Komitee (*United Nations Committee on Economic, Social and Cultural Rights*)¹⁶ juhtis 2011. aasta detsembris Eesti tähelepanu kitsaskohtadele, mis on seotud ka arengukava teemadega. Laste õigustega seonduvalt on komitee soovitanud astekaitseadust muutes pöörata erilist tähelepanu muuhulgas sellele, et alaealisi ei tohiks kaasata erootiliste teoste valmistamise (alapunkt 21) ning palub järgmise aruande raames anda täpsemaid andmeid koolivägivalla leviku kohta (punkt 32e). Perevägivalla osas (alapunkt 20) tundis komitee suurt muret seoses perevägivalla juhtumite arvuga ega kiitnud heaks eraldi perevägivalla paragrahvi puudumist karistusseadustikus. Arengukavale heideti ette laiapõhjaliste teavituskampaaniate puudumist, mis aitaks muuta üldsuse suhtumist perevägivalda. Samuti soovitati tõhustada ohvritele suunatud meetmete, sh lähenemiskeeld ja varjupaigad, kättesaadavust ja efektiivsust. Inimkaubanduse osas palub komitee (32d) järgmises aruandes anda täpsemaid andmeid inimkaubanduse leviku kohta ja selgitada, millised on inimkaubanduse vähendamise ja ennetamise meetmed, ning anda ülevaade inimkaubanduse paragrahvi rakendamisest.

2011. aastal ilmunud TIP raport¹⁷ 2010. aasta kohta paigutas Eesti nn kolmandasse gruppi (*tier 2 watch list*), kuna Eesti ei ole täitnud kõiki miinimumstandardeid inimkaubanduse vastu võitlemisel ja ennetamisel. Raportis leiti, et Eesti teeb jõupingutusi olukorra parandamiseks, kuid samas rõhutati vajadust veelgi tõhusama ennetustegevuse, ohvrite toetamise ning spetsialistide täiendkoolitamise järele. Eesti üheks olulisemaks siiani täitmata miinimumnõudeks on olnud inimkaubanduse kuriteokoosseisu puudumine karistusseadustikus. 21.03.2012 kinnitas Riigikogu karistusseadustiku sellekohase muudatuse ja samuti planeeritakse sel teemal laialdasemat menetlejate koolitamist – see viitab Eesti edusammudele senise olukorra parandamise nimel. TIP raport 2011. aasta kohta pole hetkel veel avalikustatud.

2. Arengukava rakendamine ja hinnang

Järgnev on lühiülevaade arengukava 2011. aasta tegevuste täitmisest. Täpsem ülevaade tegevuste kaupa on esitatud aruande lisa 1.

I eesmärk: laste vastu toimepandud vägivalla vähendamine ja ennetamine

Turvalise kooli programmi raames valmis mitmeid juhend- ja õppematerjale, kuidas koolides ja lasteaedades hädaolukordades (äkkrünnakud, tulekahjud) toimida ning tagada turvalisus õppekäikudel ja väljasõitudel. Materjalide tutvustamiseks toimusid üle-eestilised seminarid. Õppekeskkonna turvalisuse tagamiseks koolides korraldas Lastekaitse Liit Koolirahu programmi ja lasteaedades kiusamisvastaseid koolitusi. Haridus- ja Teadusministeerium valmistas ette õppeturvalisust käsitlevad sätted ka koolieelse lasteasutuse seaduse ja kutseõppeasutuse seaduse eelnõude jaoks.

2011. aastal jätkus internetiturvalisuse programm, mille raames toimusid koolides teabe- ja koolituspäevad nii õpilastele, vanematele kui õpetajatele; lasteabi telefon hakkas alates märtsist 2011 pakkuma nõustamist ja abi ka internetiturvalisuse küsimustes ning võttis kasutusele veebipõhised nõustamisvormid. Projekti raames loodi veebruaris 2011 veebipõhine teavitusteenus ebaseadusliku sisuga veebilehtedest politsei teavitamiseks ning novembris liituti vihjeliinide rahvusvahelise koostöövõrgustikuga INHOPE. Noorte osaluse suurendamiseks toimusid noorteseminarid ja noortepaneeli liikmed korraldasid noorematele õpilastele internetiturvalisuse töötube.

¹⁶ United Nations Committee on Economic, Social and Cultural Rights. Consideration of reports submitted by States parties under Articles 16 and 17 of the Covenant. Concluding Observations of the Committee on Economic, Social and Cultural Rights (E/C.12/EST/CO/2) Geneva, 14.11.-2.12.2011. Vt: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cescr/cescrs47.htm>.

¹⁷ State Department of United States of America (2011). Trafficking in Persons Report. Vt <http://www.state.gov/documents/organization/164452.pdf>, <http://www.kuriteoennetus.ee/39280>.

Mitmeid arenguid toimus lastevastaste seksuaalkuritegude vähendamiseks: erialaspetsialistid koostasid seksuaalkurjategijate ravijuhise ning valitsusse esitati seksuaalkurjategijate kompleksravi käsitlev eelnõu. Alates 2011. aastast kannavad seksuaalkurjategijad vangla-karistust Tartu vanglas, kus nendega töötavad spetsialiseerunud vanglaametnikud ja erialas-petsialistid ning kus on alustatud ettevalmistustega seksuaalkurjategijate vanglaprogrammi rakendamiseks. Euroopa Parlament ja Nõukogu võttis 13.12.2011 vastu laste seksuaalset kuritarvitamist ja lasteporno vastast võitlust käsitleva direktiivi¹⁸, mille esialgne õiguslik analüüs on kavas läbi viia 2012. aastal.

Lastevastaste vägivallajuhtumite uurimise puhul on olulised mitmed 01.09.2011 jõustunud KrMS muudatused, mis täpsustavad alaealiste ülekuulamisele spetsialistide kaasamist ja aitavad vältida alaealiste kohtus korduvat ülekuulamist ning võimaldavad jälitustoimingute läbiviimist ka lapsealise seksuaalse ahvatlemise kuritegudes. Justiitsministeerium jätkas menetlus-tähtaegade regulaarsete ülevaadetega alaealiste kriminaalasjades ning alustas menetlus-tähtaegade jälgimist ka lapsohvritega vägivallakuritegudes. Lapsesõbralikule menetlusele aitab kaasa laste ülekuulamistubade kaasajastamine, mida tehti kõikides prefektuuride keskustes.

II eesmärk: alaealiste vägivalla ja õigusrikkumiste vähendamine ja ennetamine

12-s kohalikus omavalitsuses jätkati kuriteoennetuse projektiga, mille eesmärgiks on välja töötada koostöömudel, kuidas tagada kohalikes omavalitsustes probleemsete perede varane märkamine ja neile abi andmine.

2011. aastal valmis ka Sotsiaalministeeriumi eestvedamisel koostatud laste ja perede arengu-kava aastateks 2012–2020¹⁹, milles on ette nähtud mitmeid laste toimetuleku ja vanemluse toetamisega ning samuti lastekaitse süsteemi korrastamisega seotud tegevusi ning mis aitavad kaasa nii laste vastu kui poolt toimepandud vägivalla vähendamisele.

2011. aasta teisel poolaastal valmis kolme ministeeriumi (HTM, JuM, SoM) koostöös taotlus riskilaste ja –noorte programmi rahastamiseks EMP ja Norra finantsmehhanismidest. Programmi mitmed tegevused panustavad ka käesoleva arengukava eesmärkide saavutamisse, nt on programmi raames kavas laiemalt analüüsida alaealiste õigusrikkujate kohtlemise süsteemi, ette valmistada alaealiste õigusrikkujate kogukonnapõhine programm, rakendada erinevaid jätkutoe võimalusi erikoolist ja vanglast vabanevatele noortele, toetada koole vähendamaks haridussüsteemist väljalangemist ja kohalikke omavalitsusi kogukonnapõhise kuriteoennetuse läbiviimisel.

Nii Politsei- ja Piirivalveamet kui Maanteeamet viisid läbi mitmeid ennetustegevusi noorte alkoholitarbimise vähendamiseks. Tervise Arengu Instituut hindas alkoholsete jookide testostlemise uuringus²⁰, milline on tänane praktika noortelt alkoholi ostmisel isikut tõendava dokumendi küsimisel.

Alaealiste komisjonide puhul jätkati menetlustähtaegade seiramisega ning käivitati uue alaealise mõjutusvahendite seaduse väljatöötamine. Selleks koostati seaduse kontseptsioon ja koostamisel on seaduse väljatöötamiskavatsus. Huvigruppide kaasamiseks on moodustatud alaealise mõjutusmeetmete analüüsi ja uuendamise töörühm.

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 13.12.2011 direktiiv 2011/92/EL, mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ära-kasutamise ning lasteporno vastast võitlust ja mis asendab nõukogu raamotsuse 2004/68/JSK. Vt <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:335:0001:0014:ET:PDF>.

¹⁹ Kinnitatud vabariigi Valitsuse 20.10.2011. a korraldusega nr 40. Vt

<https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/arengukavad/sotsiaalministeerium/Laste%20ja%20perede%20arengukava%202012-2020.pdf>;

<https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/valitsus/arengukavad/sotsiaalministeerium/Laste%20ja%20perede%20arengukava%20rakendusplaan.pdf>.

²⁰ Vt allmärkus 3.

III eesmärk: perevägivalla vähendamine ja ennetamine

2011. aastal koolitati nii tavakodanikke kui spetsialiste, kes võivad perevägivallaga kokku puutuda. Viljandis ja Jõhvis viisid Eesti Naisteühenduste Ümarlaud ja Noorte Naiste Tugikeskus läbi kaks tüdrukute enesejõustamise koolitust. Viljandis kasutati RINK Forum teatri 5-liikmelist gruppi ja mõlemal koolitusel oli ka enesekaitse õpetus. Tagasiside koolitustele oli positiivne. Ida-Virumaal ja Pärnus koolitas Ida-Virumaa Naiste Tugikeskus-Varjupaik perevägivallaga kokku puutuda võivaid spetsialiste (varjupaiga ja ohvriabi töötajad, PPA ametnikud, prokurörid, õpetajad, tervishoiutöötajad). Koolitustel käsitleti naiste õigusi ja soolist võrddõiguslikkust, perevägivalla ja soopõhise vägivalla mõisteid, vägivalla tuvastamist, ohvrite abistamist, vägivallatseja käitumist, seadusandlust jm.

2011. aastal valmis Tarkade otsuste fondi toetusel perevägivalla riske ja levikut kaardistav uuring²¹, mille tulemuste põhjal valmis praktiline juhis spetsialistidele. Juhise eesmärk on aidata praktikuid, kes oma igapäevatoos puutuvad kokku lähisuhtevägivalla juhtumitega ning kelle ülesandeks on neid lahendada.

2011. aastal parandati perevägivallaalase statistika kogumist ning analüüsi 2010. a statistikat²². Alates 2011. aastast kogutakse naiste varjupaikadelt statistikat ühtlustatud meetodika alusel, mida hiljem analüüsitakse. 2011. a statistika analüüs avaldatakse 2012. a II poolaastal. Lisaks töötati välja täpsustatud meetodika ohvriuuringu raames paarissuhtevägivalla uurimiseks, mida plaanitakse kasutada järgmises ohvriuuringu. Täpsustatud meetodika statistika kogumiseks annab võimaluse saada parem ülevaade valdkonnas toimuvast, mis omakorda on sisendiks valdkondlikele poliitikatele ja muutustele praktikas.

2011. aastal korrastati lähenemiskeelu regulatsioone. 01.09.2011 jõustusid kriminaalmenetluse seadustiku muudatused, millega täpsustati ajutise lähenemiskeelu põhjendatuse kontrolli küsimusi, sh ka juhtudel, kui ajutise lähenemiskeeluga on piiratud kahtlustatava või süüdistatava õigust kasutada oma eluruumi ning võimaldati lähenemiskeelu rikkumist tõendada üksikpäringuna KrMS §-is 117 toodud jälitustoimingu abil. 2012. aasta alguses valmis justiitsministeeriumil elektroonilise valveta lähenemiskeelu kohaldamise analüüs, milles uuriti võimalusi tehniliste meetmete kasutamiseks lähenemiskeelu täitmise kontrollimisel. Analüüs viidi läbi Riigikogu õiguskomisjoni ettepanekul seoses eelnõu SE 32²³ aruteludega. Lisaks võeti 13.12.2011 vastu Euroopa lähenemiskeelu direktiiv²⁴, mille kohta tuleb lähiaastatel läbi viia õiguslik analüüs ja vajadusel teha ülevõtmiseks vajalike seadusandlike muudatuste eelnõu.

Vanglates ja kriminaalhooldussüsteemis rakendus programm, kuhu saab suunata süüdimõistetud perevägivallatsejad. Programm koosneb tinglikult kolmest osast: turvalisuse tunde elavdamine ja uurimine; vägivallaga tekitatud kahju uurimine läbi oma kogemuse, tegude, tunnete ja väärtuste; oma tegevusele eesmärkide seadmine, et suurendada enda ja oma lähedaste turvalisust. 2011. aastal liitus programmiga 35 süüdimõistetut.

IV eesmärk: inimkaubanduse vähendamine ja ennetamine

Vältimaks välismaal inimkaubanduse ohvriks sattumist, viis EURES läbi varasema aastaga võrreldes rohkem infopäevi, kus teavitati teistesse riikidesse tööleasujaid võimalikest inimkaubanduse ohtudest. Eelistatumad sihtriigid, kuhu soovitakse tööle minna, on Soome, Inglismaa, Norra, Saksamaa, Venemaa, Iirimaa jt.

2011. aastal abistati 56 inimkaubanduse ohvrit ja MTÜ *Living for Tomorrow* eestveetava inimkaubanduse *hotline* liini kaudu sai abi 667 inimest. Inimkaubanduse ohvritega tegelevad

²¹ Vt allmärkus 6.

²² Sotsiaalministeerium, (2011). 2010. aasta statistika Eesti naiste varjupaikade ning emade ja laste varjupaikade kohta. Sotsiaalpoliitika info ja analüüsi osakond. <http://www.sm.ee/tegevus/sooline-vordoguslikkus/perevagivald.html>.

²³ Riigikogu, 2011a. Karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seadus 32 SE I, 04.05.2011. http://www.riigikogu.ee/?page=en_vaade&op=ems&eid=1345807.

²⁴ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 13.12.2011. aasta direktiiv 2011/99/EL Euroopa lähenemiskeelu kohta. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:338:0002:0018:ET:PDF>.

varjupaigad alustasid statistika kogumist ühtlustatud andmekogumisvormi alusel, mis võimaldab saada senisest täpsema ülevaate inimkaubanduse ohvritest ja juhtumitest. Analüüs 2011. aastal inimkaubanduse ohvriks langemise kohta valmis sotsiaalministeeriumil 2012. a esimeses kvartalis.

2011. aastal kaardistati hetkeolukord saatjata laste ja vanematest lahutatud varjupaigataotlejate vastuvõtu- ja eestkoste küsimustes²⁵ ning jätkati saatjata ja kaubitsetud laste eestkostesüsteemi väljatöötamisega. 2012. aastal alustatakse konkreetsemate tegevusjuhiste koostamisega.

Toimused ka mitmed õigusloomealased muudatused nii Eestis kui Euroopas. 05.04.2011 võeti vastu Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv²⁶ inimkaubanduse tõkestamise ja sellevastase võitluse ning inimkaubanduse ohvrite kaitse kohta. Direktiiviga asendatakse nõukogu senine raamotsus 2002/629/JSK ja Eesti peab direktiivis sätestatu üle võtma hiljemalt 2013. aastal. 20.07.2011 jõustus välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus, millega täpsustati välismaalasele tähtajalise elamisloa väljastamist (VMS § 203) ning karmistati Eestis ebaseaduslikult viibivate välismaalaste töölevõtmise eest tööandjatele ette nähtud karistusi (KarS § 260¹). Muudatused on seotud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi 2009/52/EÜ²⁷ ülevõtmisega, millega sätestatakse ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tööandjatele kohaldavate karistuste ja meetmete miinimumnõuded. 2011. aastal koostati KarS-i muutmise eelnõu, millega lisatakse karistusseadustikku uued erinevatel eesmärkidel toime pandud inimkaubanduse koosseisud. Valitsus kiitis eelnõu heaks 2011. a novembris; eelnõu 140 SE II-2 võeti Riigikogu menetluse 6.12.2011 ning Riigikogu võttis eelnõu²⁸ vastu 21.03.2012.

Piiriüleste inimkaubandusjuhtumite uurimine eeldab aktiivset rahvusvahelist koostööd ja selleks loodi mitmel juhul riikidevahelised uurimisrühmad. Illegaalide ebaseadusliku üle riigipiiri toimetamise puhul tabati rahvusvaheliste uurimisrühmade koostöös ka mõned kuritegelikud grupid. Kriminaalstatistika näitab, et illegaalide ebaseaduslik üle piiri toimetamine on endiselt probleemiks ja selliste juhtumite arv pole aastaga oluliselt vähenenud. Politsei hinnangul on muutunud üheks aktuaalseks probleemiks Eesti naiste fiktiivabelud kolmandatest riikidest pärit meestega, selliseid juhtumeid on nt tuvastatud Küprosel.

3. Arengukava olulisemad tegevused 2012. aastal

Kooliturvalisuse parandamiseks hakkab HTM koostöös PPA-ga 2012/2013 õa riikliku järelevalve raames kontrollima, kuidas PGS-is sätestatud turvalise õppekeskkonna norme ka realselt täidetakse. Kavas on ette valmistada internetiturvalisuse jätkuprogramm ning infomaterjalid vägivallakuritegude lapsohvritele.

Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismi esitatud riskilaste ja -noorte programmitaotluse heakskiitmisel alustatakse 2012. aasta sügisel neljaaastase programmi rakendamisega. Samuti on plaanis analüüsida alaealiste süüdimõistetute kohtlemispraktikat, jätkata uue alaealiste mõjutusvahendite seaduse ja lastekaitse seaduse koostamisega.

Perevägivalda vähendamiseks on plaanis tegevused peamiselt kahes valdkonnas: õigus-teadlikkuse suurendamine ja perevägivaldalaane teavitamine ning perevägivalda juhtumite menetluspraktika ühtlustamine. 2012. aastaks on seatud eesmärk täiendada ühiskonnaõpetuse aineramatuid ja koolitada ühiskonnaõpetuse õpetajad, et tundides saaks käsitleda teemasid, mis puudutavad perevägivalda, peresuhetest väljaspool toimuvat vägivalda, sh soopõhise vägivalda, ning vägivalda ohvrite abistamisvõimalusi. Regulaarseid menetluspraktika ülevaateid tehakse nii justiitsministeeriumi analüüsitalituses kui ka PPA-s. See aitab välja tuua võimalikke

²⁵ Vt allmärkus 8.

²⁶ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 05.04.2011. aasta direktiiv 2011/36/EL inimkaubanduse vastase võitluse kohta. Vt <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:101:0001:0011:ET:PDF>.

²⁷ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 18.06.2009. a direktiiv 2009/52/EÜ. Vt <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:168:0024:0032:ET:PDF>.

²⁸ <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems&eid=1454596&emshelp=true&u=20120306145329>.

piirkondlikke erinevusi ja menetluspraktika kitsaskohti. Lisaks analüüsidele toimuvad politseiametnike ja prokuröride vahel kohtumised, mis võimaldavad praktikat parandada ja ühtlustada. Vajadusel saab neil ümarlaudadel kokku leppida ühistes tööpõhimõtetes või koostada täiendavaid juhendmaterjale praktika ühtlustamiseks. Samuti viiakse läbi olmetapmistele analüüs (kriminaalstatistikale tuginedes analüüsitakse, kui palju tapmistest ja mõrvadest on olnud seotud eelneva peresise vägivallaga).

Inimkaubanduse valdkonnas jätkub 2012. aastal inimkaubanduse kuriteokoosseisu eelnõu menetlemine Riigikogus ning inimkaubanduse ohvrite kohta kogutud andmete põhjalikum analüüs, ohvrite tuvastamise ja abistamise juhendi täiendamine ning saatjata ja kaubitsetud alaealiste tuvastamise ja abistamise juhendite väljatöötamine. Lisaks keskendutakse tööjõu organisatsioonidega koostöösuhte loomisele ning täiendatakse üldhariduskoolide õppe-materjale inimkaubanduse teemal.

4. Arengukava täitmise koordineerimine ja maksumus

Arengukava elluviijate omavahelise koostöö ja infovahetuse parandamiseks toimusid 2011. aastal temaatilised võrgustike kohtumised. Laste turvalisuse tagamise küsimusi arutati ka laste ja perede arengukava 2010–2020²⁹ koostamise raames. Vägivalla vähendamise arengukava 2011. aasta täitmist arutati koos teiste ametkondade ja MTÜ-dega 21.02.2012. a ümarlinal.

Arengukava täitmiseks kulus 2011. aastal lisaks ministeeriumide ja nende valitsemisala asutuste tegevuskuludele ning välisvahenditele hinnanguliselt ligi 918 tuhat eurot.

Tabel 3. Arengukava elluviimise kulud 2011. aastal

Meetme kogukulu eesmärkide kaupa	Kulu eurodes
Laste vastu toimepandud vägivalla vähendamine ja ennetamine	460 730
Alaealiste vägivalla ja õigusrikkumiste vähendamine ja ennetamine	71 173
Perevägivalla vähendamine ja ennetamine	244 197
Inimkaubanduse tõkestamine ja ennetamine	140 872
Arengukava tõhus elluviimine (võrgustike kohtumised)	1020
Arengukava täitmise 2011. a kogukulu (lisaks tegevuskuludele)	917 992,87

²⁹ Vt allmärkus 12.

LISA 1. Vägivalla vähendamise arengukava rakendusplaani täitmine 2011. Aastal

EESMÄRK I	LASTE VASTU TOIMEPANDUD VÄGIVALLA VÄHENDAMINE JA ENNETAMINE				
1. meede	Koolikiusamise tõkestamine				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Ressursid	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2011. aastal
1.1. "Turvalise kooli" programmi täiendamine ja elluviimine	1) Programm on täiendatud ja vastavalt tegevuskavale ellu viidud.	Täidetud 2011	HTM	Vastavalt programmi eelarvele 13811 € (PPA)	<p>Vastavalt tegevuskavale viidi ellu järgmised tegevused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analoogselt PGSile valmistati ka koolieelse lasteasutuse seaduse ja kutseõppeasutuse seaduse eelnõude jaoks ette täiendavad õppekeskkonna turvalisust käsitlevad sätted. • 2012/2013. õa temaatilise järelevalve teemaks valiti „Õpilase arengu toetamine“, mille raames kontrollitakse uue PGSiga kehtestatud koolikeskkonna turvalisusega seotud normide täitmist. 2011. aastal alustati järelevalve meetodika koostamist ning lepiti kokku, et järelevalvet hädaolukorra lahendamise plaanide osas viiakse läbi koostöös PPAGA. • Rocca al Mare Kooli juhitava projekti „Kriisilukorras tegutsemise plaani koostamise juhendmaterjali ja näidisplaani koostamine koolidele ja lasteaedadele“ raames valmis pilootkoolide ja -lasteaedade, PPA, PA, PA demineerimiskeskuse ning HTM-i koostöös juhendmaterjalide pakett. Projekti partneriteks on ka ELL ja EMOVL. • Juhendmaterjalide pakett koosneb järgmistest osadest: „Kooli hädaolukorra plaani koostamise juhend“, „Lasteaia hädaolukorra plaani koostamise juhend“, „Hädaolukorra lahendamise plaan: kooli kriisimeeskonna ülesanded hädaolukorras“, „Hädaolukorra lahendamise plaan: lasteaia kriisimeeskonna ülesanded hädaolukorras“, „Hädaolukorra lahendamise plaan: õpetajate ja teiste koolitöötajate ülesanded hädaolukorras“, „Lasteaia hädaolukorra lahendamise plaan: õpetajate ja teiste lasteaia töötajate ülesanded hädaolukorras“, Kooli hädaolukorra lahendamise plaan: turvalisus õppe-

					<p>käikudel ja kooli/klassi väljasõitudel“, „Lasteaia hädaolukorra lahendamise plaan: turvalisus õppekäikudel ja väljasõitudel“.</p> <p>Vt ka http://www.hm.ee/index.php?0512479.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lisaks juhendmaterjalidele valmis projekti raames ka õppefilm teemade käsitlemiseks lastega, mis hõlmab tegutsemisjuhiseid tulekahju, äkkrünnaku ja küberkiusamise korral. Äsja ilmus käsiraamat koolide ja lasteaedade õpetajatele, kus erinevad kriisiolukorrad on praktilises vormis lahti kirjutatud koos juhiste ning eluliste näidetega. • 2011. aasta kevadel viidi projekti raames läbi üle Eesti avatud seminarid valminud materjalide tutvustamiseks. Algasid ühepäevased koolitused üle Eesti, et pakkuda juhendamist ja tuge oma asutuses hädaolukorra lahendamise plaani koostamist juhtivatele töötajatele. Koolitused on osalejatele tasuta. • Juhendmaterjalid on haridusasutuste juhtidele kättesaadavad Eesti Hariduse Infosüsteemis. Õppefilm ja käsiraamat on jagatud tasuta üldhariduskoolidele ja koolieelsetele lasteasutustele, noorsoopolitseinikele ja päästeametnikele. • Läbi HMN-i toetati Lastekaitse Liidu tegevusi õppekeskkonna turvalisuse valdkonnas. Peamised tegevused olid programm „Koolirahu“ ning „Kiusamisest vaba lasteaed“ meetodiliste koolituste läbiviimine koolieelsetes lasteasutustes. • Varajase haridussüsteemist väljalangemise vähendamiseks jätkati ESF programmi „Õppenõustamissüsteemi arendamine“ ja „HEV-õppevara“ tegevusi ning viidi läbi teavitustööd PGS-i hariduslike erivajadusega õpilase erinevate õppevormide ja klassiliikide võimalustest. PGSiga muutus kohustuslikuks kolme tugiteenuse (psühholoog, eripedagoog, sotsiaal-pedagoog) võimaldamine kõikidele õpilastele, kes seda vajavad. • 2011. a valmistati ette taotlus, et EMP ja Norra finantsmehhanismide toel tõhustada ja arendada lapsi ja noori toetavaid meetmeid eesmärgiga vähendada
--	--	--	--	--	--

				<p>varakult haridussüsteemist väljalangevust ning vaesus-riski ja sotsiaalsed tõrjutust.</p> <p>Lisaks programmi „Turvaline kool“ tegevuskavale viis PPA koostöös partneritega läbi koolikiusamise ennetamise koolitusi ja mitmeid muid vägivalda vähendamisele suunatud projekte (kokku 9). PPA vahenditest rahastati projekte kogusummas 13 811 eurot. Projektidega jõuti kokku 2926 inimeseni:</p> <p>1) Põhja prefektuuri projekt „Oska aidata“ (projekti käigus viidi läbi koolitused lasteaias õpetajate teadlikkuse tõstmiseks, kuidas märgata vägivalda ohvriks langenud last ja kuidas juhtumi korral käituda. Sihtrühm: kõik lasteaiad Harjumaal, sh Tallinnas);</p> <p>2) Põhja prefektuuri projekt „Suhtlemismeister“ (projekti käigus viidi läbi loengusari, mis annab ülevaate koolivägivalda olemusest, kuidas ennetada koolivägivalda, milline olulisus on varajasel märkamisel ja ennetamisel ning koostöövõrgustiku olemasolul. Sihtrühm: Tallinna koolide õpetajad);</p> <p>3) Lääne prefektuuri projekt „Julge sekkuda“ (projekti käigus viidi läbi loenguid ja grupitöid, et luua sihtgrupi seas nõ vägivallavastane võrgustik ja parandada sihtgrupi vahelist suhtlust, et piirata vägivalda. Sihtrühm: Hiiumaa lasteaiade personal, noortejuhid, pedagoogid, lapsevanemad);</p> <p>4) Lääne prefektuuri projekt „Saab ka vägivaldada“ (projekti käigus korraldasid Haapsalu politseijaoskonna noorsoopolitseinikud ning piirkonnakonstaablid vestluse seitsmes Läänemaa maapiirkonna koolis. Sihtrühm: Läänemaa koolide 5.-9. klasside õpilased, õpetajad ja lapsevanemad);</p> <p>5) Lääne prefektuuri projekt „Sõbralikult on parem“ (projekti käigus õpetati teismeliste märkama enda ümber probleemsituatsioone, teadvustama ja kinnitama õiget käitumist erinevate probleemide lahendamisel, et laiendada ja arendada noorte silmaringi. Sihtrühm: Järvamaa 5.-7. klasside õpilased, nende vanemad ja õpetajad);</p> <p>6) Ida prefektuuri projekt „Viska viis“ (projekti eesmärk: vähendada käitumisprobleemidega laste agressiivsust ja kuritegelikule teele sattumist. Sihtrühm: Kiviõli I Keskkooli</p>
--	--	--	--	---

					<p>agressiivselt käituvad õpilased, nende vanemad ja õpetajad);</p> <p>7) Põhja prefektuuri projekt „Turvaline kool“ (projekti käigus kaasati koole aktiivselt tegutsema ja kaasa mõtlema turvalisema koolikeskkonna loomisele. Koostöös partneritega töötati välja tegevuskava ja viidi läbi temaatiline koolide vaheline videofilmide konkurss. Eesmärk: vähendada koolisuhetest tekkinud konflikte, kujundada ohutum ja turvalisem koolikeskkond. Sihtrühm: Harjumaa, sh Tallinna kooliõpilased);</p> <p>8) Põhja prefektuuri projekt „Aitan iseennast“ (projekti käigus viidi läbi koolivägivalla loengute ja temaatiliste töötubade sari koostöös ohvriabi ja õppenõustamiskeskuse töötajatega. Eesmärk: läbi töötubades osalemise ja teadlikku kasvu vähendada vägivallajuhtumeid õpilaste hulgas. Sihtrühm: põhikooli 6.-9. klasside õpilased);</p> <p>9) Lõuna prefektuuri projekt „Olen sinu sõber“ (projekti käigus viidi läbi interaktiivsed koolitused lasteaiastele ja loengud lapsevanematele).</p>
	2) Programm perioodiks 2012–2014 on välja töötatud.	2011	HTM	HTM tegevuskulud	Eraldi kooliturvalisuse programm on uueks perioodiks koostamata, kuid samas on aastateks 2012–2014 kavandatud mitmed tegevused koolikiusamise tõkestamiseks, millega täiendatakse ka arengukava rakendusplaani 2012–2014 meetme 1 indikaatoreid. Alates 2014. aastast plaanib HTM liita turvalise kooli tegevuskava üldhariduse strateegiaga.
3. meede	Laste kaitse interneti vahendusel toimepandud vägivalla eest				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Ressursid	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2011. aastal
3.1. Internetiturvalisuse programmi elluviimine	1) Teavitustegevused lastele, vanematele jt on läbi viidud ning iga aasta korraldatud interneti-turvalisuse päev.	2011-2012	Tiigrihüppe SA jt programmi partnerid	194 472,87 € (september 2010–august 2011). Projekti aruandlusest tingituna ei ole võimalik eristada täpseid summasid	2011. aastal koolitati Tiigrihüppe SA poolt välja 15 koolitajat, kes viisid 2011. a läbi 47 teabe- ja koolituspäeva üldhariduskoolides üle Eesti, milles kokku osales 2600 õpilast, 700 lapsevanemat ja 660 õpetajat. Lisaks toimusid infotunnid 4 lasteaiaste vanemate rühmade lastele, kokku osales 120 last. 8.02.11 toimus Turvalise interneti päeva konverents, osalejaid 178: õpetajad, sotsiaaltöötajad, PPA ametnikud jt spetsialistid; veebruaris toimus sotsiaalvõrgustikes 8-14aastastele noortele kahenädalane meedia-kampaania (<i>online</i>); 02.10.11 toimus projekti Targalt

				perioodi 01.09.–31.12.11 kohta.	internetis teemaõhtu Teine reaalsus ETV 2-s; aasta jooksul anti välja 69 nimetust teabe- ja koolitusmaterjale (sh tunnikavad koolidele, multifilmid lastele, kogu pere töövihik jne), mida kasutatakse ja jagatakse projekti üritustel ning teistel vastavatel üritustel; kõik materjalid kättesaadavad projekti veebilehel www.targaltinternetis.ee (sh ka vene ja inglise keeles). Teemaatilise koostöö arendamiseks toimus 4 projekti nõuandva kogu koosolekut; osaleti rahvusvahelises teemaatilises koostöövõrgustikus INSAFE.
	2) Telefonipõhine nõustamisvõimalus (<i>helpline</i>) lastele, noortele ja vanematele on loodud.	Täidetud	SoM, MTÜ Eesti Abikeskused		<p>2011. aasta märtsist alates pakub lasteabi telefon nõustamist ja abi ka interneti turvalisuse küsimustes. Sellest ajast alates pakutakse uusi nõustamisvorme: <i>on-line</i> vestlus veebilehel www.lasteabi.ee 9.00–21.00; <i>on-line</i> vestlus MNS-is (kasutajanimi info@lasteabi.ee) 9.00–21.00; <i>on-line</i> kõned <i>Skype</i>'is (kasutajanimi Lasteabi_116111) 24/7.</p> <p>2011 pakkus abitelefon nõustamist lastele, vanematele ja teistele asjassepuutuvatele sihtgruppidele interneti turvalise kasutamise küsimustes, sh teemadel: kuidas ära tunda arvutisõltuvust, kuidas käituda arvutisõltuvuse, küberkiusamise ja internetis tehtud seksuaalteemadega seotud ettepanekute korral, kuidas piirata lapse arvutikasutamist, mis on identiteedivargus interneti sotsiaalvõrgustiku kontodelt, laste ja vanemate ebavõrdne kompetentsus interneti kasutamisel, samuti on soovitatud reegleid, kuidas laps võib internetti kasutada.</p>
	3) Veebipõhine teavitusteenuse sisuga veebilehtedest politsei teavitamiseks on loodud.	2011	LKL		<p>Veebikeskkond www.vihjeliin.ee laste seksuaalset ära kasutamist esitavast materjalist teavitamiseks avati avalikkusele veebruaris 2011; veebileht on eesti-, vene- ja inglise keelse; 25.05 sõlmiti koostöökokkulepe MTÜ Lastekaitse Liit ja PPA vahel vihjeliinile saabuvate teadete menetlemisel; novembris võeti Eesti vihjeliin vihjeliinide rahvusvahelise koostöövõrgustiku INHOPE liikmeks.</p> <p>2011 laekus vihjeliinile 671 teadet, millest 159 sisaldas teavet veebilehtede kohta, mis esitavad ebaseaduslikku sisu (laste seksuaalset ära kasutamist). 159-st teatest 1 puudutas Eestit, teave saadeti PPA kontaktisikule ning selle alusel alustati kriminaalmenetlus. 158 teadet on saadetud vastavate</p>

					riikide vihjeliinidele ning teadmiseks PPAle.
	4) Loodud on noortepaneel, et suurendada noorte osalust internetiriskidega seotud diskussioonides.	Täidetud	LKL		Noortepaneeli liikmed valiti 12.-13.11.2010 Kloogaranna noortelaagris toimunud noorteseminaril. Seminaril osalesid 36 aktiivset noort koos oma juhendajatega üheksast koolist üle Eesti, kes valisid oma esindajad Noortepaneeli liikmeks.
	5) Noortepaneeli raames on seminarikohtumised ellu viidud.	2011-2012	LKL		Noortepaneeli kuulub 15 noort vanuses 14 – 18 aastat Eesti erinevatest piirkondadest. Projekti jooksul on toimunud 4 noortepaneeli koolitusseminari ja suvelaager Remnikul. Koolitusseminaridel on noored saanud teadmisi ja praktilisi oskusi, kuidas interneti turvalise kasutamise alaseid infotunde ja -päevi läbi viia, osalenud noortele mõeldud teavitusematerjalide koostamises ning esitanud ettepanekuid, milliseid materjale ja millises vormis lapsed ja noored vajavad. Noortepaneeli liikmed on projekti jooksul läbi viinud enam kui 10 interneti turvalisuse töötuba noorematele õpilastele. Noortepaneeli esindajad on osalenud Euroopa Turvalise Interneti Foorumil Luksemburgis ning Euroopa riikide noortepanelistide suvekoolis „European Youth Speaks Out on Romania on Safer Internet for Children“. Turvalise interneti päeva konverentsil 8.02 esitasid Noortepaneeli liikmed ettekande noorte interneti-kasutusest ning sellest, millist nõu ja tuge ootavad täiskasvanutelt. 28.10 viisid Noortepaneeli liikmed koostöös projekti meeskonnaga läbi Targalt internetis Noortepäeva Solarise keskus.
4. meede	Laste parem kaitse seksuaalkuritegude eest				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Ressursid	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2011. aastal
4.1. Lastega töötamisega seotud piirangute õigusliku regulatsiooni korrastamine	Piirangute laiendamist käsitlev eelnõu on VV-sse esitatud.	2011	JuM (koostöös SoMi ja HTMiga)	Asjaomaste asutuste tegevuskulud	Tehtud ettepanek siduda tegevusega 5.1.1. ja täiendada lastega töötamise regulatsiooni uue lastekaitse seaduse raames.

4.2. Lastega töötamisega seotud piirangute täitmise jälgimine ja nende kasuteguri hindamine	Uuring on läbi viidud ja uurimisaruanne avalikustatud.	2011	JuM	JuM tegevuskulud	Analüüsi esialgseid tulemusi tutvustati Kuriteoennetuse Nõukogus 23.11.2011 ja lastekaitse seaduse väljatöötamise seminaril Jänedal 13.-14.12.2011.
4.3. Ravisüsteemi loomine täiskasvanud ja alaealistele seksuaalkurjategijatele	1) Ravijuhis koostatud ja kinnitatud.	2011	SoM	SoM tegevuskulud ja välisvahendid 19 173 €	Ravijuhis koostatud, ekspertidega kooskõlastatud ning avalikustatud SoM veebilehel ³⁰ .
	2) Ravi võimaldav eelnõu VV-sse esitatud.	2011	JuM	JuM tegevuskulud	Eelnõu VV-sse esitatud; Riigikogu võttis seaduse eelnõu 176 SE I menetlusse 07.02.2012.
	3) Vanglasüsteemis seksuaalkurjategijate rehabilitatsiooni-programmi kättesaadavus tagatud.	2011	JuM	JuM tegevuskulud ja 7700 €	Alates 2011 kannavad seksuaalkurjategijad vanglakaristust Tartu vanglas, kus on nendega töötamiseks spetsialiseerunud ametnikud (sh sotsiaaltöötaja, psühholoog, psühhiaater, 2 kontaktisikut, valvur, julgeolekutöötaja, kriminaalhooldaja). Seksuaalkurjategijate kohtlemisalase ja grupipõhise rehabilitatsiooniprogrammi baaskoolituse viis läbi Soome ekspert 2011 augustis, seksuaalkurjategijate individuaalprogrammi koolitus on kavandatud läbi viia 2012. a. Seksuaalkurjategijate kohtlemise baaskoolituse järgselt on Tartu vangla seksuaalkurjategijatega tegeleva meeskonna liikmed alustanud tööd nn <i>Finkelhori mudeli</i> alusel.
	4) Erialaspetsialistid on ravi kohaldamiseks koolitatud.	2011-2014	JuM	JuM ja vangla tegevuskulud	Vanglasüsteemi spetsialistid on saanud lühikoolitusi (seksuaalkurjategijate kohtlemine ja seksuaalkurjategijate rehabilitatsioon, kinnipeetavate vahelise seksuaalse ärakasutamise ennetamine) ja tutvunud välisriikides kasutatavate praktikatega: jaanuaris õppevisiit Soome, veebruaris stažeerimisprojekti lõpuseminar, märtsis rahvusvaheline konverents Riias.
4.4. Tõhusama järelevalvesüsteemi loomine seksuaalkurjategijate üle	1) Seksuaalkurjategijate erisusi arvestav riskihindamise instrument on vanglasüsteemis kasutusele võetud.	2011	JuM	JuM tegevuskulud	Vanglasüsteemis on tutvutud seksuaalkurjategijate erisusi arvestavate erinevate riskihindamise instrumentidega. Koolitus hindamisinstrumentide nagu <i>Accute, Stable, Static</i> kasutamiseks toimub 2012. a kevadel, mil koolitatakse välja grupp vanglatöötajaid.

³⁰ Vt http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Tervisevaldkond/Tervishoid/Seksuaalkurjategijate_ravijuhis_2011.pdf.

5. meede	Vägivallakuritegude ohvriks langenud laste abistamisvõimaluste arendamine				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Ressursid	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2011. aastal
5.1. Abivajavast lapsest teatamise kohustuse täpsustamine	2) Lastega töötavatele spetsialistidele (sh võrgustikule) on tegutsemise juhend koostatud ja kinnitatud*.	2011	SoM	SoM tegevuskulud	Lasteombudsman (Õiguskantsleri kantselei) koostas 2011. aastal abivajavast lapsest teatamise ja andmekaitse juhendi ³¹ . SoM osales nii nimetatud juhise kui ka JuMi poolt välja töötatud perevägivalda-teemalise juhise koostamisel (seotud tegevusega 11.1.2), mida täiendati lapsi puudutava materjaliga. Sellest tulenevalt ei pidanud SoM otstarbekas veel ühte eraldi juhendit koostada.
5.2. Lasteabitelefoni teenuse pakkumine	Telefoniteenuse pakkumiseks leping sõlmitud*.	2011-2014	SoM	184066,66 €	Lasteabitelefoni 116111 teenust pakub OÜ Arstlik Pere-nõuandla alates 01.01.2009. Kadunud laste telefon 116000 töötab sama asutuse alt alates 01.01.2011. a. Lasteabitelefoni osas õigeaegselt esitatud aruannetest selgub, et lasteabitelefoni kõnede arv suureneb pidevalt. Läbi on viidud 3 meediakampaaniat ning tehtud riigisisest ja rahvusvahelist koostööd. Alates 2011. a. märtsist tegutseb lasteabitelefoni ka interneti turvalisuse alast nõu pakkuva abiliinina.
6. meede	Laste vastu toimepandud vägivaldujuhtumite uurimise tõhustamine				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Ressursid	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2011. aastal
6.2. Virtuaalpolitsei projekti käivitamine	Projekt on katsetatud ja käivitatud.	Täidetud 2011	SiM (PPA)	PPA tegevuskulud ja välisvahendid	Veebipolitsei projekt käivitus 01.06.2011. Veebikonstaabel annab nõu interneti suhtlusportaalides ja foorumites, kus tal on avatud oma nime ja näoga ametlikud kontod. Koduleht: www.politsei.ee/veebikonstaabel .
6.3. Lapsõhviritega isikuvastastes kuritegudes menetlustähtaegade seiramine	1) Menetlustähtaegade ülevaated on igal aastal koostatud.	2011-2014	JuM	JuM tegevuskulud	Menetlustähtaegade ülevaated koostatud.
	2) Kohtueelsetest menetlustähtaegadest kinnipidamine tagatud.	2011-2014	RP	RP tegevuskulud	Vägivallakuritegudes kannatanud alaealiste jaoks kestis kohtueelne kriminaalmenetlus 2011. a II pa keskmiselt 5,7 kuud.

³¹ Vt http://oiguskantsler.ee/sites/default/files/abivajavast_lapsest_teatamine_ja_andmekaitse_juhend.pdf

6.4. Lapsesõbralike ülekuulamisvõimaluste loomine	Lastele mõeldud video-salvestusvõimalusega ülekuulamisruumid on prefektuurides loodud.	2014	SiM (PPA)	PPA tegevuskulud, 33 624,9€	2011. aastal kaasajastati laste ülekuulamistoad PPA kõikides prefektuuride keskustes (Põhja prefektuur: Tallinn, Lääne prefektuur: Pärnu, Lõuna prefektuur: Tartu (kapitaalselt renoveeritud), Ida prefektuur: Narva (renoveeritud lapsesõbralikumaks), Jõhvi (uus tuba avatakse koos uue maja käikulaskmisega 2012. a).
6.5. Alaealistega tegelevate süüteomenetlejate regulaarne koolitamine	1) Prefektuurides lastekaitseteenistuste töötajatele on koolitused läbi viidud.	2011-2014	SiM (PPA)	PPA tegevuskulud, 6000 € ja välisvahendid	Koolitused on läbiviidud, muuhulgas: 25.–27.05.2011 PPA kriminaalpolitseiosakonna koolitus PPA kriminaalpolitseiosakonna alaealiste menetlejatele ning ühiskoolitus koos PPA korrakaitsepolitseiosakonnaga; 13.–21.07.2011 Interpoli koolitus ICSE andmebaasi (<i>International Child Sexual Exploitation Database</i>) kasutamiseks (16 ametnikku); 10.10.2011 PPA korrakaitsepolitseiosakonna korraldatud koolitus alaealiste menetluspraktika iseärasustest (osales 90 inimest); 24.–31.10.2011 Europoli koolitus Selmis, Saksamaal internetis lapse ärakasutamise juhtumite menetlemisest (osales 2 ametnikku); 28.–29.12.2011 UK eksperdi (D. Wasley) koolitus Lõuna prefektuurile alaealiste ülekuulamise erisustest.
	2) Kohtunikele ja alaealistele spetsialiseerunud prokuröridele on koolitused läbi viidud.	2011-2014	RK, RP	RK tegevuskulud, RP tegevuskulud	Toimunud on kaks alaealistele spetsialiseerunud prokuröride ümarlauda (07.-08.06.11 ja 06.10.11), kus käsitleti teemasid nagu läbipõlemise ennetamine õiguskaitseorganites töötades, 01.09 jõustunud KrMS muudatused, autistid lapsed, perekonnaseaduse muudatused ja kavandatav seksuaalkurjategijate ravi eelnõu. Samuti on prokurörid osalenud rahvusvahelistel konverentsidel.
EESMÄRK II	ALAEALISTE VÄGIVALLA JA ÕIGUSRIKKUMISTE VÄHENDAMINE JA ENNETAMINE				
7. meede	Kogukonnapõhine ja perekeskne riskilaste abistamine ja toetamine				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Ressursid	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2011. aastal
7.1. KOVides varase märkamise ja sekkumise mudeli väljatöötamine ja rakendamine	2) Varase märkamise ja sekkumise mudelit on rakendatud igal aastal vähemalt 6, kokku vähemalt 24 KOVis.	2011-2014	UNICEF Eesti Fond/JuM	HMN toetus HTM kaudu 6391 € ja JuM tegevuskulud	2011. aastal rakendati koostöömudelit 12 KOVis: Raplas, Kosel, Lihulas, Tapal, Jõhvis, Viljandis, Mäetagusel, Toilas, Tootsis, Harkus, Rakveres ja Sillamäel. Projektis osalenud KOVid koostavad kuriteoennetuse tegevuskava ja alustavad selle elluviimist.

7.3. Alaealistele intensiivse kogukonnapõhise sekkumisprogrammi ettevalmistamine	Programmi on katsetatud ja asutud rakendama vähemalt 6 KOVis*	2013-2014	HTM, JuM, SoM	Asjaomaste asutuste tegevuskulud	2011. aasta II pa valmistati HTM, JuM ja SoM koostöös ette riskilaste ja -noorte programm, mille läbiviimiseks taotletakse EMP ja Norra finantsmehhanismide toetust. Programmi üks projekt on kavandatud alaealiste kogukonnapõhise programmi ettevalmistamiseks.
7.4. KOVides tugiisikute süsteemi rakendamine alaealistele ja noortele vanglast vabanenutele	1) Tugiisikute süsteem on käivitatud Ida- ja Lääne-Virumaal.	Täidetud 2011	JuM	JuM tegevuskulud, Eesti Kirikute Nõukogu 4980 €, välisvahendid (taotlemisel)	JuM ja EKN vahel on sõlmitud koostöökokkulepe, millega on osapooled kokku leppinud ülesannete jaotuses, määratlenud tugiisikute täpsemad ülesanded, rahalised vajadused jms. EKN on nõustunud tasustama projektijuhi tööd, kelle ülesandeks on esmalt hankida välisvahendeid ja seejärel nende abil koostöös partneritega töötada välja koolituskava ja organiseerida vabatahtlikele tugiisikute koolitused, koordineerida hiljem nende tegevust. Vanglast vabanenud noorele määratakse kindel tugiisik, kes aitab tal vangla-järgselt vabadusega kohaneda. Lisaks KOVidele kaasatakse süsteemi rakendamisse ka MTÜd.
	2) Tugiisikute süsteemi on rakendatud igal aastal vähemalt 6, kokku vähemalt 18 KOVis.	2012-2014	JuM	JuM tegevuskulud ja välisvahendid	Lisaks tugiisikutele aitab noorte kinnipeetavate vabanemisejärgset toimetulekut tagada tööoskused; KESA Portfolio projekti raames loodi Viru vangla noortele kinnipeetavatele võimalus osaleda elektriku, kokanduse, müürsepp-pottsepa, traktoristi ja puutöö eriala kutseõppe kursustel, samuti omandada B-kategooria juhiloa. 2011. aastal osales kursustel 82 noort kinnipeetavat, kellel oli vabanemiseni jäänud vähem kui 6 kuud. Kokku on 2 aasta jooksul kursustel osalenud 159 vang. Projekti raames anti välja "Saan tööd" käsiraamat töötajale, mille peamiseks sihtrühmaks on vangist vabanejad. Projekti rahastati Euroopa Liidu struktuurfondidest.
8. meede	Noorte alkoholitarbimise vähendamine				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Ressursid	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2011. aastal
8.1. Alkoholi kahjulikku mõju käsitlevate ennetus-tegevuste läbiviimine	1) Ennetustegevused koolides toimunud.	2011-2014	SiM (PPA)	PPA tegevuskulud ja 5012,44 €	2011. a viidi läbi 14 sõltuvusainete tarvitamise ennetamisprojekti, millega jõuti 3746 inimeseni, sh 1940 alaealiseni. Projektide kogumaksumus oli 19 080,23 eurot, millest PPA

					finantseeris 5012,44 eurot. Samuti valmistati ette kampaania „Sekkumata jätmise tuleb ringiga tagasi” ³² , mille esimene etapp puudutab alaealistele alkoholi kättesaadavuse tõkestamist ja viiakse ellu 2012. a märtsis.
	2) Alkoholivastased kampaaniad jm teavitustegevused on toimunud.	2011-2014	MKM (MA)	MA tegevuskulud, 54 790 €	2011. aastal viidi läbi liiklusohutuskampaania „Sõida kaine peaga!”. Antud kampaania oli üks abinõu joobeseisundis sõidukijuhtimise ennetamisele ja liiklejate teavitamisele suunatud tegevuste kompleksist, kuhu kuulusid veel PPA poolt teostatav liiklusjärelvalve, sõidukijuhtide ja gümnaasiumiealiste noorte koolitus, “Selge grupijuh” projekti toetamine ja alkomeetrite kasutamise võimaldamine suveürituste külastajatele. Kampaaniat puudutav lisainfo ja materjalid: http://www.mnt.ee/index.php?id=16208 Üheks kampaania kvantitatiivseks eesmärgiks on liikluses osalevate joobeseisundis või alkoholi kasutamise jääknähtudega sõidukijuhtide arvu vähenemine. 2011. aastal läbiviidud liikluskäitumise monitooringu tulemused näitavad, et joobes juhtide osakaal liikluses jäi võrreldes 2010. aastaga samale tasemele – 0,6%. Joobeseisundis sõidukijuhtimist hoidumisele suunatud meediakampaania, toetavate tegevuste ja jaotusmaterjalide maksumus 54 790 (sisaldab käibemaksu).
8.2. Alaealistele alkoholimüügi keelu tõhusamate kontrollimeetmete väljatöötamine	Kontrollimeetmed välja töötatud ja keelu täitmise üle järelvalve rakendatud.	2014	SiM (PPA)	PPA tegevuskulud, TAI tegevuskulu	2011. aastal on PPA on korraldanud ja läbi viinud rohkem politseioperatsioone alaealiste alkoholitarvitajate avastamiseks, aga ka alaealistele alkoholi müümise tõkestamiseks (nt Lõuna prefektuur 5 sihtsuunalist tegevust antud liinil kestusega 11 nädalat). Seetõttu on kasvanud alaealiste poolt alkoholiseaduse (AS § 70-71) nõuete rikkumiste avastamine 94 juhtumi võrra (väärtegade arv 10 000 alaealise kohta (7.-17. a.) 2011. a 653,63 ja 2010. a 558,98) ning kasvanud alaealistele alkoholi kättesaadavaks tegemisega seotud süütegude (AS § 67, 69, KarS § 182'1) arv 55 juhtumi võrra (2011. a 250,00 ja 2010. a 195,00). TAI viis juunis 2011 läbi esimese üle-eestilise alkoholsete jookide testostlemise uuringu, milles vaadati, kui paljudelt 18aastastelt küsitakse alkoholi ostmisel isikut tõendavat

³² Vt <http://www.politsei.ee/sekku/>.

					dokumenti.
8.3. Osalemine rahvusvahelises võrdlus-uuringus "Efektiivsed strateegiad alaealiste alkoholi tarbimise ennetamiseks Euroopas"	Uuring on läbi viidud ja uurimisaruanne avalikustatud.	2013	TÜ	TÜ tegevuskulud, välisvahendid	2011. aastal viidi läbi võrdlev epidemioloogiline analüüs seoses erinevate faktorite (nt pere, naabruskond, haridus, eakaaslased) mõjuga alaealiste alkoholitarvitamisele Euroopa riikides. Toimusid regionaalsed seminarid seoses alkoholipoliitikate võrdlemisega eri riikides ning hakati ette valmistama efektiivsete teaduspõhiste ennetusprogrammide loetelu koostamist.
8.4. Noortele alkoholi-probleemidega süüdi-mõistetele alkoholi kahjulikku mõju ja joores juhtimisest tulenevaid ohte käsitlevate koolituste korraldamine	Kriminaalhoolduses on joores juhtimise eest süüdi-mõistetud noored suunatud liiklusohutusprogrammi.	2011-2014	JuM	JuM tegevuskulud	2011. aasta lõpul viibis kriminaalhoolduses üks alaealine, kes oli süüdi mõistetud joores juhtimise eest – temaga tegeleti käitumiskontrolli ajal individuaalselt. Vanglas ei viibinud ühtegi joores juhtimise eest süüdimõistetud alaealist
9. meede	Alaealiste õigusrikkumistele tõhusam reageerimine				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Ressursid	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2011. aastal
9.1. Noorte probleem-käitumise ennetamiseks noorte toimetuleku toetamise tegevuskava rakendamine	1) Tegevuskava on ellu viidud.	Täidetud 2011	HTM	HTM tegevuskulud	Senise tegevuskava eesmärgid on täidetud.
	2) Uus tegevuskava aastateks 2012-2014 on välja töötatud.	2011	HTM	HTM tegevuskulud	Uue tegevuskava koostamine lükkus 2012. aasta I kvartalisse seoses vajadusega ühitada see EMP finantsmehhanismidest rahastatava riskilaste ja -noorte programmi väljatöötamise ja rakendamisega.
9.2. Alaealiste komisjonides menetlustähtaegade regulaarne seiramine	Menetlustähtaegade ülevaated igal aastal koostatud.	2011-2014	HTM	HTM tegevuskulud	Alaealiste komisjonide menetlustähtaegu seirati igakuiselt terve aasta vältel. Tähtaegu rikkunud komisjonidelt küsitud kirjalikku selgitust. Ülevaade valmib 2012. aasta I kvartalis.
9.5. Alaealiste komisjonide tugiisikute süsteemi loomine	Tugiisikute süsteem loodud.	2014	HTM	HTM tegevuskulud	Harju Maavalitsuse alaealiste komisjon, PPA ja Kuriteoennetuse Sihtasutus käivitasid 2012. a pilootprojekti, mille raames kohandatakse Norra multisüsteemse teraapia eeskujul Eesti senist mentorlusprogrammi laiapõhjalisemaks tugiisikute süsteemiks. Pilootprojekti rahastab Harju Maavalitsuse alaealiste komisjon.

9.7. Alaealiste kurjategijatega seotud kriminaalasjades menetlustähtaegade seiramine	1) Menetlustähtaegade ülevaadet igal aastal koostatud.	2011-2014	JuM	JuM tegevuskulud	Menetlustähtaegade hindamise analüüsid läbi viidud. Analüüs näitas, et kohtueelne kriminaalmenetlus kestis alaealise kahtlustatava jaoks 2011. aasta teisel poolaastal keskmiselt 2,3 kuud ja vähem kui 4 kuuga lahendati kohtueelses menetluses 84% alaealiste kriminaalasjadest. Alaealise asjade keskmine menetluspikkus kohtumenetluses oli 2011. aasta teisel poolaastal 3,1 kuud.
	2) Menetlustähtaegadest kinnipidamine tagatud (vähem kui 4 kuuga kohtueelselt menetletud alaealiste kriminaalasjade arv igaaastaga suurenenud).	2011-2014	RP	RP tegevuskulud	
9.8. Alaealise mõjutusvahendite seaduse kaasajastamine	Alaealise mõjutusvahendite seaduse muutmise eelnõu on VV-sse esitatud.	2013	HTM	HTM tegevuskulud	2011. a algatati uue seaduse väljatöötamine. Koostatud on seaduse kontseptsioon, koostamisel seaduse väljatöötamiskavatsus. Huvigruppide kaasamiseks moodustati alaealise mõjutusmeetmete analüüsi ja uuendamise töörühm.
EESMÄRK III	PEREVÄGIVALLA (SH NAISTEVASTASE VÄGIVALLA) VÄHENDAMINE JA ENNETAMINE				
10. meede	Perevägivallaalane ennetustöö				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Ressursid	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2011. aastal
10.1. Õigusteadlikkuse suurendamine ning perevägivallaalane teavitamine	2) JuM hallatavate veebilehtede uuendamine	2011-2014	JuM	JuM tegevuskulud	JuM kodulehele lisatud viited valminud teemakohaste uuringute kohta. Kuriteoennetuse veebilele lisatud juhendmaterjalid perevägivalla vähendamiseks ja ennetamiseks. Perevägivalla ohvritele mõeldud infomaterjalide koostamine plaanis 2012. a.
	3) SoM, PPA kodulehed perevägivallaalase infoga uuendatud.	2011-2014	SoM, PPA	SoM tegevuskulud, PPA tegevuskulud	SoM kodulehte täiendatud, põhjalikum uuendamine toimub 2012. PPA kodulehte 2011. a uuendatud ei ole, sest olemasolev info PPA kodulehel on ajakohane.
	4) Noorte teavitamis- ja nõustamiskeskuste kodulehed peresuhetealase infoga (sh abisaamise võimaluste kohta) on uuendatud.	2011-2014	HTM	Asjaomaste asutuste tegevuskulud	Info noorte teavitamis- ja nõustamiskeskuste kodulehtedel igas maakonnas on uuendatud. Kodulehed kättesaadavad noorteinfo portaalis http://www.nip.ee/maakond .

	5) Naiste varjupaikade kodulehed on perevägivaldalaalse infoga uuendatud; samuti on kajastatud laiemalt naistevastase vägivaldalaalse teematikat.	2011-2014	Kodanikeühendused	Asjaomaste asutuste tegevuskulud	Naistevarjupaikadel ei ole seni olnud vahendeid kodulehtede sisuliseks ümberkorraldamiseks, suuremahuliseks korrastamiseks ega ka venekeelsete alalehtede loomiseks. Kodulehtedel toimub operatiivse info jooksev uuendamine.
10.2. Riskirühmade perevägivaldalaalne teavitamine	2) Tüdrukute enesejõustamise koolitus on läbi viidud.	Täidetud 2011	SoM	6376 €	2011. a viisid ENÜ SA ja Noorte Naiste Tugikeskus läbi koolitused Viljandis 22.-23.10 ja 5.-6.11 (eestikeelsed) ning Jõhvis 19.-20.11 ning 3.-4.12. Viljandis osales kokku 44 ja Jõhvis 117 inimest, kõik neli päeva läbisid vastavalt 9 ja 22 tüdrukut, kes said ka tunnistused. Viljandis kasutati RINK Forum teatri 5-liikmelist gruppi ja mõlemal koolitusel oli ka enesekaitse õpetus. Tagasiside kogu koolitusele oli positiivne, laekunud tagasiside kohaselt hinnati koolitust 5-palli süsteemis eestikeelses grupis hindegaga 4,8 ja venekeelses grupis hindegaga 4,75.
11. meede	Perevägivaldalaalsete abistamisvõimaluste arendamine				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Ressursid	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2011. aastal
11.1. Perevägivaldalaalse ulatuse ja olemuse regulaarne kaardistamine	2) Perevägivaldalaalse riskide kaardistamise uuring läbi viidud ja avalikustatud.	Täidetud 2011	JuM	15 279 €	Uuring läbi viidud ja avalikustatud JuM kodulehel ³³ . Uuringut tutvustati Kuriteoennetuse Nõukogu istungil 23.11.2011. uuringut rahastati TOF-ist.
	3) Olmetapmiste teemal uuring läbi viidud ja avalikustatud.	2011	JuM	JuM tegevuskulud	Analüüs valmib 2012. aasta I pa. 2011. aastal viidi olmetapmiste analüüsi asemel läbi perevägivaldalaalsete juhtumite menetlus- ja karistuspraktika analüüs.
	4) Igal aastal naiste varjupaikadelt ühtlustatud meetodika alusel statistika kogutud ja avalikustatud koos analüüsiga.	2011-2014	SoM	SoM tegevuskulud, naiste varjupaikade tegevuskulud	2010. a statistikat analüüsiti ning avaldati ³⁴ esmakordselt 8-leheküljelise kokkuvõttega 2011. aastal. 2011. aasta statistika kogutakse STAR-i kaudu 15. märtsiks ja põhjalikum analüüs avaldatakse 2012. a II poolaastal.

³³ Vt <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=55587/Perev%E4givaldalaalset+riskid+ja+ulatus+praktikute+hinnangutes.pdf>.

³⁴ Vt <http://www.sm.ee/tegevus/sooline-vordoiguslikkus/perevagivald.html>

	5) Välja on töötatud täpsustatud metoodika ohvriuringu raames paarissuhtevägivalda uurimiseks.	Täidetud 2011	SoM	SoM tegevuskulud, 2237 €	Täpsustatud metoodika ja soovitused ohvriuringu paremaks läbiviimiseks välja töötatud ning Statistikaametiga läbirääkimised peetud seoses järgmise ohvriuringuga. Uue ohvriuringu raames plaanis uurida ka paarissuhtevägivalda täiendatud metoodika alusel.
11.2. Protseduuri reeglite väljatöötamine perevägivalda ohvrite tuvastamiseks ja abistamiseks	3) Vägivalla ohvrite kohtlemist haiglates on analüüsitud.	2011	JuM	JuM tegevuskulud	Analüüs koostamisel, avalikustatakse 2012. a I poolaastal.
11.3. Perevägivalda ohvritele pakutavate teenuste analüüs ja arendamine	1) Tugitelefoni 1492 teenuse tagamiseks leping sõlmitud*.	2012-2014	SoM	12 580 €	2011. aastal toetati ENVL korraldatavat teenust HMN kaudu perioodil 1.07.-31.12.11 ja 2012. a sõlmitud leping kuni 29.02, kõik kokku summas 12 580 EUR. Jätkatakse teenuse toetamist HMN kaudu.
	2) Naiste varjupaikade tegevuse jätkusuutlikkus on tagatud*.	2011-2014	SoM	257 029 €	2011. a toetatud naiste varjupaiku HMN kaudu 257 029 EUR ulatuses. 2012. a lepingud sõlmimisel.
11.5. Ohvrite ja vägivallatsetajate kokkupuutuvate spetsialistide koolitamine	1) Täienduskoolitus-vajadus on hinnatud.	2011	SoM	SoM tegevuskulud	Tegevus jäi 2011. a ellu viimata, kuna esialgse analüüsi põhjal leiti, et spetsialistid ei oska teoreetiliselt hinnata ja edastada, millistest spetsiifilistest vägivalla teemaga seotud teadmistest neil puudu jääb ohvri või vägivallatsetajaga kokkupuutumisel (koostööoskust, supervisioonivajadust jms osatakse küll nimetada, kuid need ei ole spetsiifilised teadmised tööks vägivalla ohvrite või vägivallatsetajatega). SoM ei pea vajalikuks tegevust edasi lükata, vaid jätta see täitmata.
	2) Õpetajad on koolitatud*.	2011-2014	SoM	6384 €	2011. a koolitati Ida-Virumaa ja Pärnu perevägivaldaga kokkupuutuda võivaid spetsialiste (varjupaiga ja ohvriabi töötajad, PPA ametnikud, prokurörid, õpetajad, tervishoiutöötajad, kokku 46 inimest). Jõhvis toimus koolitus 19.-20.10. Pärnus 9.-10.11, koolituste läbiviijaks oli Ida-Virumaa Naiste Tugikeskus-Varjupaik. Koolitustel käsitleti naiste õigusi ja soolist võrdõiguslikkust, perevägivalda ja soopõhise vägivalla mõisteid, vägivalla tuvastamist, ohvrite abistamist, vägivallatsetaja käitumist, seadusandlust jm. Koolituste kohta ilmus ka kaks artiklit kohalikes ajalehtedes (Põhjarannikus 25.10 ja Pärnu Postimehes 11.11).
	3) Noorsoo- ja sotsiaaltöötajad on koolitatud*.	2011-2014	SoM		
	4) Lastekaitsetöötajad ja lastehoolekandeametite töötajad koolitatud*.	2011-2014	SoM		
	5) Prokurörid ja kohtunikud on koolitatud*.	2011-2014	RP ja RK koostöös SoMiga		

	6) PPA ametnikud on koolitatud*.	2011-2014	PPA koostöös SoMiga		Sisekaitseakadeemia baaskoolitusele lisaks 2011. aastal eraldi koolitusi PPA poolt ei ole korraldatud.
	7) Meditsiinitöötajad on koolitatud.	2011-2014	Tallinna ja Tartu Tervishoiu Kõrgkoolid	Kõrgkoolide tegevuskulud	Tallinna ja Tartu Tervishoiu Kõrgkoolid õpetavad oma tudengeid HEVI lähisuhte vägivalda koolitusmaterjalide baasil.
12. meede	Perevägivaldajuhtumite uurimise tõhustamine ja -ohvrite kaitse kriminaalmenetluses				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Ressursid	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2011. aastal
12.2. Lähemiskeelu regulatsioonide korrastamine	1) Analüüs valminud ja eelnõu VV-sse esitatud	Täidetud 2011	JuM	JuM tegevuskulud	01.09.2011 jõustus KrMS muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse, millega täpsustati ajutise lähemiskeelu põhjendatuse kontrolli küsimusi, sh ka juhtudel, kui ajutise lähemiskeeluga on piiratud kahtlustatava või süüdistatava õigust kasutada oma eluruumi. 2012 alguses analüüsiti Riigikogu õiguskomisjoni ettepanekul vajadust elektroonilise valvega lähemiskeelu kohaldamiseks, selle võimalusi ja rakendamist ³⁵ .
	2) EL-i piiriülese lähemiskeelu otsusega on liitunud.	2014	JuM	JuM tegevuskulud	13.12.2011. a võeti Euroopa Parlamendi poolt vastu Euroopa lähemiskeelu direktiiv.
13. meede	Rehabilitatsioon vägivallatsejatega				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Ressursid	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2011. aastal
13.1. Rehabilitatsiooni-programmide rakendamine vägivallatsejatele	1) On loodud ja rakendatakse programmi, kuhu saab suunata vägivallakuritegudes süüdimõistetuid.	Täidetud 2011	JuM	JuM tegevuskulud	Vanglas ja kriminaalhoolduses on kasutusel perevägivaldsete isikute programm, mis koosneb tinglikult kolmest osast: turvalisuse tunde elavdamine ja uurimine; vägivallaga tekitatud kahju uurimine läbi oma kogemuse, tegude, tunnete ja väärtuste; oma tegevusele eesmärkide seadmine, et suurendada enda ja oma lähedaste turvalisust. 2011. aastal läbis programmi 35 inimest.

³⁵ Vt <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=56473/ELEKTROONILISE+VALVEGA+L%C4HENEMISKEELU+KOHALDAMISE+ANAL%DC%DCS.+Justiitsministeerium.+2012.pdf>

EESMÄRK IV	INIMKAUBANDUSE TÕKESTAMINE JA ENNETAMINE				
14. meede	Inimkaubandusalane ennetustöö				
Tegevus	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Ressursid	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2011. aastal
14.1. Laiema avalikkuse ja riskirühmade (ennekõike noored, tüdrukud) inimkaubandus-alane teavitamine	3) Telefonipõhiseks teavitamiseks on lepingud sõlmitud.	2011-2014	SoM	16267 €	2011. a oli telefoniliini kaudu abistatud juhtumeid kokku 667, mehi oli nõustatavatest 45%, naisi 55%. Enamik helistajaid oli Tallinnast (71%), Eesti kodakondsusega (78%) ja vene keelt kõnelevad (80%). Sihtriikidena huvituti enim UKst, Soomest, ja Saksamaast, kõige enam oli küsimusi seotud lihttöödega välisriigis. 276 kõnet olid üldise informatsiooni saamiseks, 184 juhul sooviti infot välismaal töötamise kohta, 121 puhul kontrollida firma litsentsi, 59 juhul oma õiguste kohta, 58 juhul kontrolliti oma töölepingut. 42 juhul kaevati kohaliku ettevõtte üle, 23 juhul palga mittemaksmise üle. Küsiti ka maksude, välismaal õppimise, elamis- ja töөлubade, välismaalasega abielu (4 juhul) ning fiktiivabielu (3 juhul) kohta. Lisaks otsiti telefoniliini kaudu kadunud isikut ning uuriti Eestisse tagasipöördumise võimaluste kohta (2 juhul), 4 juhul kontakteerus inimkaubanduse ohver või tema sugulane. Konsultatsioone anti 13 korral tööjõu ekspluateerimise asjus, 6 korral aidati inimkaubanduse ohvritel välismaal turvakodusse jõuda. Alaealisi kontakteerujaid ei olnud, Tuvastati 23 inimkaubanduse ohvrit (6 naist, 17 meest).
15. meede	Tööjõu ekspluateerimise ennetamine ja tuvastamine				
Tegevus	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Ressursid	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2011. aastal
15.1. Tööorjuse ulatuse kaardistamine ja tööorjusealane teavitamine	3) Tööorjuse probleemistiku tutvustamiseks on infopäevad ja teavitustegevused üle Eesti läbi viidud.	2011-2014	Eesti Töötukassa/ EURES	EURES tegevuskulud	Eesti Töötukassa vahendusel sai 01.06.2010–31.12.2011 nõustamist teiste riikide elu- ja töötingimuste ning töötamisvõimaluste kohta 29 451 inimest. Lisaks korraldas EURES 35 teabeüritust, osales kolmel Euroopa töömessil ning tutvustas EURES teenuseid ja töötamisvõimalusi Euroopas 81-l teabeüritusel üle Eesti. Igal aastal korraldatakse vähemalt neli „Euroopasse turvaliselt tööle“ infopäeva, mis toimuvad tavaliselt Tartus, Pärnus, Narvas või Tallinnas, 2011. a lisaks

					Saaremaal ja Haapsalus. Infopäevade eesmärk on tõsta välisriiki tööle soovijate teadlikkust, et välismaale minek oleks võimalikult turvaline ja antakse teavet välisriigist töö otsimise ohtudest, maksudest ja sotsiaalkindlustusest ning sellest, kuidas vältida petta saamist. Ennetustöö raames tutvustatakse töötajatele tugiteenuseid ja jagatakse infot, et tõsta nende teadlikkust turvaliselt tööle asumise kohta. Lisaks Töötukassa EURES nõustajatele esinevad infopäevadel SKA, MTA, PPA ning MTÜ Living for Tomorrow esindajad. EURES teeb pidevat koostööd MTÜga Living for Tomorrow eesmärgiga võidelda inimeste kuritarvitamise ja petturlike tööpakkumiste vastu.
15.2. Tööjõuturu organisatsioonidega koostöö tõhustamine	Ümarlaud toimunud tööjõu organisatsioonidega (sh Tööinspeksioon, Kaubandus- ja Tööstuskoda, Tööandjate Keskliit, Töötukassa) ning edasised koostöövõimalused kaardistatud.	2012	JuM, SoM	JuM tegevuskulud	Tööjõuorganisatsioonidega koostöö tõhustamise teemat on arutatud viimastel inimkaubanduse riikliku ümarlaua kohtumistel (kahel korral). 2011. aastal läbi viidud arutelude raames täpsustati võimalike koostööpartnerite ringi ümarlaudade korraldamisel.
15.3. Järelevalve teostamine Eesti välistööjõu töötingimuste üle	Järelevalve teostatud	2013	Tööinspeksioon	SoM tegevuskulud	2011. a registreeris Tööinspeksioon 347 Eestis välismaalasega juhtunud tööõnnetust, neist 34 raske tööõnnetuse põhjuste väljaselgitamiseks viidi läbi uurimine. Samas ei ole Tööinspeksioon eraldi fikseerinud töökeskkonna ja töösuhete kontrollimisi lähtudes asjaolust, kas tegemist on välismaalastega või mitte.
16. meede	Inimkaubanduse ohvrite abistamisvõimaluste arendamine				
Tegevus	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Ressursid	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2011. aastal
16.2. Prostitutsiooni kaasatud ja kaubitsetud naistele varjupaiga- ja rehabilitatsiooni-teenuse pakkumine	Rehabilitatsiooni- ja varjupaigategenus on rahastatud*.	2011-2014	SoM/HMN	95 867 € (SoM) ja HMN kaudu toetus 16429 €	MTÜ Eluliin tuvastas 29 inimkaubanduse ohvrit, kõik seksuaalselt ekspluateeritud naised. Lisaks abistati prostitutsiooni kaasatud naisi, kelle puhul ei tuvastatud inimkaubanduse ohvri staatust. MTÜ Eluliin poolt osutati aasta jooksul psühholoogilist/psühhiaatrilist nõustamist (180- korral), juriidilist nõustamist (91-l korral), karjääri- või tööotsingu alast nõustamist (88-l korral). Atoll keskust külastati 951 korral.

					Lisaks abistas prostitutsiooni kaasatud naisi ja inimkaubanduse ohvreid ENVL kaudu Ida-Virumaa Naiste Tugikeskus-Varjupaik (6 inimkaubanduse ja 2 seksuaalvägivalla ohvrit) ja Võru naiste varjupaik (ühte inimkaubanduse ohvrit). Mõlemad varjupaigad osutasid tugiisiku-, psühholoogilise nõustamise-, majutusteenust ja korraldati muid vajalikke teenuseid ning suhtlust ametiasutustega. Koostöös Jõhvi valla sotsiaaltöötajaga viidi läbi inimkaubanduse ennetustööd prostitutsiooni kaasatud tütarlastele (4le 16-20aastasele tüdrukule).
16.4. Eestis ning välisriikides Eesti esindustes kodanike, sh ohvrite teavitamine konsulaarteenustest ja konsulaarabi saamise võimalustest	Eestikeelsed voldikud koostatud ja jagatud.	2011-2014	VäM	780 € (VäM)	2011. a anti välja voldik „Reisija meelespea 2011“ (10 000 tk) milles tutvustatakse konsulaarabi saamise võimalusi. Voldikut levitati turismimessil „Tourest 2011“, on jagatud reisi- ja turismifirmadele ning need on kättesaadavad VäM-is ja välisesindustes.
16.5. Varjupaikadelt ohvrite ja neile teenuste osutamise kohta andmete kogumine	Igal aastal varjupaikadelt ühtlustatud metoodika alusel statistika kogutud ja avalikustatud koos analüüsiga.	2011-2014	SoM	SoM tegevuskulud	2011. a tuvastati kolme MTÜ poolt 56 ohvrit, neist 39 naist ja 17 meest. 34 olid seksuaalse ekspluateerimise juhtumid, 19 tööjõu ekspluateerimise juhtumid, 3 fiktiivabieliu juhtumid. 2011. aastal oli ankeet andmete kogumiseks esmakordselt kasutusel ning see võimaldab koondada ka juhtumite arvu, mitte ainult inimeste arvu (mõni inimene satub mitu korda kaubitsemise ohvriks). 2011 lõpus täiendati ankeeti SoM-i ja teenuseosutajate koostöös ning 2012 alguseks valmis Exceli tabel andmete tõhusamaks kogumiseks ja töötlemiseks. 2011. andmete analüüs valmib 2012 esimeses kvartalis.
16.6. Saatjata alaealiste ja kaubitsetud laste tuvastamine ja abistamine	1) Saatjata alaealiste piiriületuste, abistamise ning tuvastamise analüüs läbi viidud ja seminarid korraldatud.	Täidetud 2011	SoM	240 € (SoM)	2011. aastal valmis hetkeolukorra kaardistus ³⁶ : „Saatjata laste ja vanematest lahutatud varjupaigataotlejate vastuvõtt Eestis“, mille koostas IOM Eesti esindus koostöös SoM jt partneritega. Kaardistuse tutvustamise seminar toimus 30.11.2011. a Tallinnas.

³⁶ Vt <http://www.sm.ee/tegevus/lapsed-ja-pere/lastekaitse-korraldus.html>.

17. meede	Inimkaubanduse juhtumite uurimise tõhustamine				
Tegevus	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Ressursid	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2011. aastal
17.1. Rahvusvahelise inimkaubandusala koostöö tõhustamine	COPSAT koostööprojekt ellu viidud, uurimisrühmad moodustatud.	2012	PPA	PPA tegevuskulud, välisvahendid (EK)	Projekti raames tegutsevad kaks riikidevahelist uurimisrühma, mis lõpetavad oma töö 2012. a mais. 2011. a viidi koostöös Rootsiga läbi kaks kriminaalmenetlust; tänaseks on mõlemas menetluses jõustunud kohtuotsused. Projekti raames oli kavas Rootsi eestvedamisel koostada käsiraamat ja juhendmaterjalid, kuid koostööprojekti elluviimise käigus selgus, et käsiraamatu koostamine pole otstarbekas ning enam on vaja panustada eri riikide vahelisele reaalsele koostööle juhtumite menetlemisel.
17.4. Inimkaubanduse ohvritega kokkupuutuvate spetsialistide täienduskoolitamine	1) Naiste turvakodude, rehabilitatsioonikeskuste ja varjupaikade töötajad ja uued koolitajad on koolitatud.	2011-2014	SoM	8789 € (SoM)	2011. a viisid SoM ja Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti läbi ühepäevase koolituse (23.11.2011 Tallinnas) eesmärgiga parandada ohvreid abistavate MTÜ-de ja Tallinna sotsiaaltöötajate koostööd, osales 25 inimest. Koolituseks tõlgiti materjalid majandusliku vägivalda kohta ning riskide hindamise juhiseid, mida saab tulevikus kohandada inimkaubanduse teemale, lisaks trükiti koolitusmaterjalina kasutamiseks inimkaubanduse ohvri tuvastamise juhiseid. HMN kaudu rahastati ENVL korraldatud naiste varjupaikade töötajate 3-päevast inimkaubanduse ja seksuaalvägivalda alast koolitust, mis toimus 23.-25.09 ja kus osales 10st varjupaigast 21 inimest.
	2) Konsulaarametnikud on koolitatud.	2011-2014	VäM	VäM tegevuskulud	2011. a toimus kursus uute konsulaarametnike koolitamiseks, mille raames käsitleti ka inimkaubanduse teemat. Konsulaarametnike regulaarsetel täienduskoolitustel (kord aastas) räägitakse inimkaubanduse küsimustest konsulaarabi teemade raames.
	3) PPA ametnikud, prokurörid ja kohtunikud on koolitatud.	2011-2014	RP, RK, PPA	RP, RK, PPA tegevuskulud	2011. a PPA sel teemal eraldiseisvaid koolitusi läbi viinud, kuid 2 ametnikku osalesid MTÜ <i>Living for Tomorrow</i> koolitusel „Inimkaubanduse ennetamine, ohvrite abistamine“ (24.11-02.12.2011). Üks kohtunik osales koolitusel „European Criminal Justice“, mille peamine teema oli inimkaubandusala kuritegude menetlemine, rõhuasetusega Euroopa vahistamismäärusel ja õigusalasel koostööl (3-6.05.2011, Lissabonis).

17.5. Inimkaubandusalase koolitusprogrammi koostamine, uute koolitajate koolitamine, koolitajate andmebaasi loomine	Koolitusprogramm koostatud ja koolitajate andmebaas valminud.	2012	SoM	2500 € (SoM)	Koolitusprogrammide näidised koostati 2011. aastal, sihtgruppideks on sotsiaal- ja ohvriabitöötajad, naiste varjupaikade töötajad, PPA ametnikud, noorsootöötajad. Võimalike lektorite ja koolitajate nimekiri valminud, samuti soovitusliku kasutatava kirjanduse loetelu. 2012 esimeses kvartalis toimub programme lahtiseletava ning koolituseks juhiseid ja soovitusi andva osa kokkukirjutamine.
---	---	------	-----	--------------	---

ARENGUKAVA TÕHUS ELLUVIIMINE

18. meede	Koostöövõrgustike loomine ja arendamine				
Tegevused	Indikaatorid	Tähtaeg	Vastutajad	Ressursid	Selgitused tegevuse täitmise kohta 2011. aastal
18.1. Riiklike koostöövõrgustike loomine	Loodud on koostöövõrgustikud arengukavas käsitletavate teemade kaupa ja aastas on toimunud vähemalt kaks võrgustiku kohtumist.	2011-2014	JuM	1020 € (SoM)	Lastevastase vägivalda küsimusi arutati osaliselt ka LPA koostamise raames ning kriminaalpoliitika analüüside kohtumistel (nt eapiir, lastega töötamise piirangud); alaealiste õigusrikkumiste teemasid alaealiste komisjonide koordinatsioonikogu kohtumistel. Mais 2011 toimus perevägivalda võrgustik ja inimkaubanduse võrgustiku kohtumised toimusid 03.05 (26 osalejat) ja 8.12 (26 osalejat).

* - tegevus viiakse rakendusplaanis toodud mahus ellu välisvahenditest toetuse saamise korral või kui eraldatakse vajaminev summa eelarvesse.

Kasutatud lühendid:

AMVS	Alaealise mõjutusvahendite seadus
EK	Euroopa Komisjon
EKN	Eesti Kirikute Nõukogu
ENVL	Eesti Naiste Varjupaikade Liit
ENÜ	Eesti Naisteühenduste Ümarlaud
HMN	Hasartmängumaksu Nõukogu
HTM	Haridus- ja Teadusministeerium
JuM	Justiitsministeerium
KarS	Karistusseadustik
KrMS	Kriminaalmenetluse seadustik
LKL	Lastekaitse Liit
MA	Maanteamet

MKM	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
MST	Multisüsteemne teraapia
MTA	Maksu- ja Tolliamet
PA	Päästeamet
PGS	Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus
PPA	Politsei- ja Piirivalveamet
RES	Riigieelarve strateegia
RK	Riigikohus
RP	Riigiprokuratuur
SiM	Siseministeerium
SoM	Sotsiaalministeerium
TAI	Tervise Arengu Instituut
TOF	Tarkade otsuste fond
TÜ	Tartu Ülikool